

NYELVPOLITIKA

A mobilitás és a kultúrák közötti megértés előmozdítására irányuló erőfeszítésének részeként az Európai Unió (EU) fontos prioritásként tűzte ki a nyelvtanulást, e téren pedig számos programot és projektet finanszíroz. Az EU megítélése szerint a többnyelvűség az európai versenyképesség fontos eleme. Ezért az EU nyelvpolitikájának egyik célkitűzése, hogy minden európai polgár az anyanyelvén kívül két további nyelvet is elsajátítson.

JOGALAP

Európában a nyelvi sokféleség a mindennapi élet része. A nyelvek az európai identitás szerves részei és a kultúra legközvetlenebb kifejeződései. Az „egység a sokféleségben” jelmondatra épülő Európai Unióban a többnyelvű kommunikáció az egyének, szervezetek és vállalkozások számára egyaránt fontos érték. A nyelvek az Unió kulturális és nyelvi sokszínűségének tiszteletben tartása szempontjából is elengedhetetlenek.

A nyelvi sokszínűség tiszteletben tartása egyike az Európai Unió alapvető értékeinek, ugyanúgy, ahogy az egyén tisztelete és a más kultúrákkal szembeni nyitottság is. Ezt az Európai Unióról szóló szerződés preambuluma rögzíti, amely így fogalmaz: „ösztönzést merítve Európa kulturális, vallási és humanista örökségéből, és [...] megerősítve elkötelezettségüket a szabadság, a demokrácia, az emberi jogok [...] tiszteletben tartása mellett”. Az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 2. cikke nagy jelentőséget tulajdonít az emberi jogok tiszteletben tartásának és a megkülönböztetésmentességnek, míg a 3. cikk rögzíti, hogy „az Unió tiszteletben tartja saját kulturális és nyelvi sokféleségét”. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 165. cikkének (2) bekezdése hangsúlyozza, hogy „az Unió fellépésének célja az európai dimenzió fejlesztése az oktatásban, különösen a tagállamok nyelveinek oktatása és terjesztése útján”, mindeközben teljes mértékben tiszteletben tartva a kulturális és nyelvi sokszínűséget (az EUMSZ 165. cikkének (1) bekezdése).

Az Európai Unió 2000-ben elfogadott Alapjogi Chartája, amely a Lisszaboni Szerződéssel vált jogilag kötelező erejűvé, tiltja a nyelv alapján történő megkülönböztetést (21. cikk), és előírja az Unió számára a nyelvi sokféleség tiszteletben tartását (22. cikk).

Az egykori Európai Gazdasági Közösség által használt nyelveket meghatározó első, 1958. évi rendeletet^[1] az Unió későbbi bővítéseinek megfelelően módosították, és az

[1] [HL L 17., 1958.10.6., 385. o.](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31958L0017)

az EUSZ 55. cikkének (1) bekezdésével együttesen meghatározza az Európai Unió hivatalos nyelveit^[2]. Az EUMSZ 24. cikke értelmében minden uniós polgárnak jogában áll, „hogy az Európai Unióról szóló szerződés 55. cikkének (1) bekezdésében említett nyelvek valamelyikén írásban forduljon [...] bármely intézményhez vagy szervhez, és ugyanazon a nyelven kapjon választ”.

CÉLKITŰZÉSEK

Az Unió nyelvpolitikája az összes tagállam nyelvi sokféleségének tiszteletén és az Unión belüli, a kultúrák közötti párbeszéd kialakításán alapul. A kölcsönös tisztelet gyakorlati megvalósítása érdekében az Unió elősegíti az idegen nyelvek oktatását és tanulását, valamint minden polgár mobilitását külön oktatási és szakképzési programok révén. Az idegennyelvtudást azon alapvető készségek közé sorolják, amelyeket minden uniós polgárnak el kell sajátítania annak érdekében, hogy növelje képzési és foglalkoztatási esélyeit. Az Unió együttműködik a tagállamokkal a kisebbségek védelmében is, az Európa Tanács Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája alapján.

A 2017. november 17-én, Göteborgban tartott szociális csúcstalálkozón való felszólalásában a Bizottság bemutatta az „európai oktatási térségre” vonatkozó elképzelését, amely szerint 2025-re „az anyanyelven túl mindenki két másik nyelvet ismer” (COM(2017) 0673). A csúcstalálkozó után a Bizottság közzétette a nyelvtanítás és a nyelvtanulás átfogó megközelítéséről szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslatot (COM(2018) 0272).

EREDMÉNYEK

A. Politikai fejlemények és a nyelvekkel kapcsolatos kutatás támogatása

1. A nyelvi készségekről szóló adatok összevethetősége

A Bizottság 2005-ben az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak címzett közleményt tett közzé az európai nyelvi kompetenciamutatóról ([COM\(2005\) 0356](#)), amely valamennyi tagállamban az általános nyelvi kompetenciák mérésére szolgáló eszköz. Ennek keretrendszerét a 2007. április 13-án elfogadott bizottsági közlemény ([COM\(2007\) 0184](#)) határozta meg. A Bizottság 2005-ös közleménye szerint „a mutató célja az általános idegen nyelvi kompetenciák mérése valamennyi tagállamban”. Ez a mutató az összes tagállamban összehasonlítható nyelvi kompetenciaadatokat köszönhetően elősegíti majd annak felmérését is, hogy az „anyanyelv + két nyelv” elérésére hozott intézkedések eredményesek-e. Létrejött egy tanácsadó testület is, amely első vizsgálatának eredményeit 2011-ben tette közzé, rámutatva, hogy az iskolai nyelvoktatás tekintetében a stratégia jobb végrehajtására van szükség.

2. ECML és Mercator

Az Unió két nyelvkutató központot támogat: az Élő Nyelvek Európai Központját (ECML) és a Többnyelvűséggel és a Nyelvtanulással Foglalkozó Európai Kutatóközpontot (Mercator). Az ECML a nyelvoktatáson belüli kiválóságot és innovációt ösztönzi, és

[2]Az EU 24 hivatalos nyelve: angol, bolgár, cseh, dán, észt, finn, francia, holland, horvát, görög, ír, lengyel, lett, litván, magyar, máltai, német, olasz, portugál, román, spanyol, svéd, szlovák és szlovén.

elősegíti, hogy az európaiak hatékonyabban tanuljanak nyelveket. Fő célja, hogy támogassa a tagállamokat a hatékony nyelvoktatási politikák végrehajtásában, a hangsúlyt a nyelvtanulásra és -oktatásra, a párbeszéd és a bevált gyakorlatok megosztásának előmozdítására, valamint a programokkal kapcsolatos hálózatok és kutatási projektek támogatására helyezve. A Mercator egy öt kutató- és dokumentációs központból álló hálózat része, és az Európai Unión belüli regionális és kisebbségi nyelvekre szakosodott.

3. Európai mesterszintű fordítóképzés

Az európai mesterszintű fordítóképzés (EMT) olyan minőségi védjegy, amely az elfogadott szakmai normáknak és piaci szükségleteknek megfelelő egyetemi fordítóképzési programoknak ítélt oda. Az EMT fő célja a fordítóképzés minőségének javítása és a magasan képzett szakemberek arra való ösztönzése, hogy ebben a szakmában kezdjenek dolgozni az Unióban. Az EMT az Unión belül a fordítói szakma státuszának növelésére törekszik.

B. Cselekvési programok

1. Erasmus+ program

Az [Erasmus+](#) az EU oktatási, képzési, ifjúsági és sportprogramja a 2014–2020 közötti időszakra. A nyelvtanulás és a nyelvi sokszínűség előmozdítása a program egyik különleges célkitűzése. Az [Erasmus+ program 2019. évi útmutatója](#) az alábbiakat mondja ki: „A nyelvi támogatás biztosítására létrehozott lehetőségek célja a mobilitás hatékonyabbá és eredményesebbé tétele, a tanulási teljesítmény növelése és ezáltal hozzájárulás a program egyedi célkitűzéséhez.” (9. o.) A mobilitási fellépések résztvevői számára az [Erasmus+ Online Nyelvi Támogatás](#) révén nyújtanak nyelvi támogatást a fogadó ország nyelvének tanulásához. Az Erasmus + ösztönzi továbbá az innovációra és a bevált gyakorlatok megosztására irányuló együttműködést a nyelvoktatás és nyelvtanulás területén létrejött partnerségek révén. Ezenfelül a nyelvi támogatás számára szükség esetén finanszírozás biztosítható a partnerségek olyan kedvezményezettjei számára, amelyek hosszú távú képzést és oktatási tevékenységeket szerveznek munkavállalók, ifjúságsegítők és tanulók számára. Az Erasmus+ program évente számos projektet finanszíroz a jelnyelvek oktatásának és tanulásának támogatására, valamint a nyelvi sokszínűséggel kapcsolatos figyelemfelhívásra és a nyelvi kisebbségek védelmére.

A Bizottság 2018 májusában tette közzé az utódprogramra (2021–2027) vonatkozó [javaslatot \(COM\(2018\) 0367\)](#). A 2017. évi göteborgi csúcstalálkozó nyomán a javaslat a nyelvtanulás elősegítését tűzte ki célul, különösen az online eszközök szélesebb körű használata révén. 1. számú fő intézkedése keretében támogatni fogja „a nyelvtanulási lehetőségeket, beleértve a mobilitási tevékenységek támogatására szolgálókat”.

2. „Kreatív Európa” program

A „Kreatív Európa” programon belül a [Kultúra alprogram](#) keretében könyvek és kéziratok fordítására nyújtható támogatás.

3. Nyelvek Európai Napja

A nyelvek európai évének (2001) óriási sikerén felbátorodva az EU és az Európa Tanács elhatározta, hogy minden év szeptember 26-án Uniószerre megrendezi a

„Nyelvek Európai Napját” a nyelvtanulást népszerűsítő különféle rendezvényekkel. Ez a fellépés azt célozza, hogy felhívja a polgárok figyelmét az Európában beszélt számos nyelvre, és ösztönözze őket a nyelvtanulásra.

4. Európai Nyelvi Díj

Az [Európai Nyelvi Díjat](#) a Bizottság ítéli oda a nyelvoktatás és -tanulás területére vonatkozó új kezdeményezések ösztönzésére, az új nyelvoktatási módszerek jutalmazására és a regionális és kisebbségi nyelvekkel kapcsolatos tudatosság növelésére. A díjat a részt vevő országok által benyújtott projektek közül a leginnovatívabb nyelvtanulási projektnek, az idegen nyelvek tanulásában a legnagyobb eredményt elérő személynek és a legjobb nyelvtanárnak ítélik oda.

5. A Juvenes Translatores verseny

A Bizottság minden évben a „Juvenes Translatores” díjjal jutalmazza a 17 éves diákok által készített fordítások közül a legjobbat minden egyes tagállamban. A diákok az Európai Unió bármely hivatalos nyelvéről bármely hivatalos nyelvére fordíthatnak.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

A. Nyelvi sokszínűség

Előjáróban fontos megemlíteni, hogy az Európai Parlament teljes körű többnyelvűségi nyelvpolitikát fogadott el, amelynek értelmében minden uniós nyelv egyforma fontossággal bír. Valamennyi parlamenti dokumentumot lefordítanak az összes hivatalos nyelvre, és minden európai parlamenti képviselőnek jogában áll az általa megválasztott nyelven felszólalni.

A 2009. március 24-i, „Többnyelvűség: európai töke és közös elkötelezettség” című állásfoglalásában^[3] a Parlament ismét kifejezte a többnyelvűségekre vonatkozó uniós politikák iránti támogatását, és felkérte a Bizottságot, hogy dolgozzon ki olyan intézkedéseket, amelyek a nyelvi sokszínűség előmozdítását szolgálják.

2019. március 28-án az Európai Parlament elfogadta a 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó „Kreatív Európa” programot^[4]. A program célkitűzéseivel foglalkozó cikkben hangsúlyozta, hogy figyelembe kell venni „a különböző országok sajátosságait, ideértve a különleges földrajzi vagy nyelvi helyzetben lévő országokat vagy régiókat”. Ezenkívül külön rendelkezést is beillesztett az európai audiovizuális tartalmak feliratozásának, szinkronizálásának és hangalámondásának támogatásáról, amelynek célja „a más európai országban készült alkotások valamennyi platformon történő nemzetközi értékesítésének és terjesztésének” ösztönzése.

2018-ban az Európai Parlament Kulturális és Oktatási Bizottsága egy saját kezdeményezésű jelentésen dolgozott „Nyelvi egyenlőség a digitális korszakban – az emberi nyelv projekt felé” címmel, a Parlament tudományos és technológiai alternatívákat értékelő testületének kérésére készült, azonos című [tanulmány](#) alapján. A 2018. szeptember 11-i plenáris ülésen pedig elfogadásra került „A nyelvek közötti egyenlőség a digitális korban” című állásfoglalás^[5]. Ebben az állásfoglalásban a

[3] [HL C 117. E, 2010.5.6., 59. o.](#)

[4] [Elfogadott szövegek, P8_TA\(2019\)0323.](#)

[5] [Elfogadott szövegek, P8_TA\(2018\)0332.](#)

Parlament felkérte a Bizottságot, hogy értékelje, mely eszközzel biztosítható a legmegfelelőbbben a nyelvi egyenlőség a digitális korban, és dolgozzon ki erőteljes és összehangolt stratégiát a többnyelvű digitális egységes piac számára. 2007 óta az Európai Parlament minden évben odaítéli a „LUX filmdíjat”. A díj magában foglalja a három döntőbe kerülő film feliratozását az Európai Unió 24 hivatalos nyelvén.

B. A kisebbségi nyelvek támogatása

Az Európai Parlament 2016. november 23-án állásfoglalást fogadott el a jelnyelvekről és a szakképzett jelnyelvi tolmácsokról^[6]. Ebben azt kívánta hangsúlyozni, hogy a siket, siketvak és nagyothalló polgárok számára jelnyelvi tolmácsolás, feliratozás, beszédfelismerő formátumok és/vagy alternatív kommunikációs formák, többek között szóbeli tolmácsolás révén ugyanolyan tájékoztatást és kommunikációt kell biztosítani, mint amelyben egészséges társaik részesülnek. Az állásfoglalás azt is elismerte, hogy az uniós intézmények már gondoskodnak a nyilvános rendezvények és bizottsági ülések akadálymentességéről.

Az Európai Parlament 2013-ban állásfoglalást fogadott el a kihalástól fenyegetett európai nyelvekről és az Európai Unión belüli nyelvi sokféleségről^[7], amelyben felhívta a tagállamokat, hogy ébredjenek jobban a tudatára a veszélyeztetett európai nyelveknek, és kötelezzék el magukat az Unió sokszínű nyelvi és kulturális örökségének megóvása és támogatása mellett.

Az Európai Parlament Kulturális és Oktatási Bizottságának megbízásából készült „Kisebbségi nyelvek és oktatás: bevált gyakorlatok és hibák” című, 2017 elején megjelent tanulmány 13 esettanulmányon keresztül vizsgálja a kisebbségi nyelvek helyzetét az oktatásban.

2018. február 7-én az Európai Parlament állásfoglalást fogadott el az uniós tagállamokban élő kisebbségek védelméről és megkülönböztetésmentességéről^[8]. Ez az állásfoglalás ösztönzi a tagállamokat, hogy biztosítsák a kisebbségi nyelvek használatának jogát, valamint védelmezzék az uniós nyelvi sokszínűséget. Ezenkívül szót emel a nyelvi jogok tiszteletben tartása mellett az olyan közösségekben, ahol egynél több hivatalos nyelvet használnak, és felhívja a Bizottságot, hogy fokozottabban mozdítsa elő a regionális és kisebbségi nyelvek oktatását és használatát.

Pierre Hériard
05/2019

[6] [HL C 224., 2018.6.27., 68. o.](#)
[7] [HL C 93., 2016.3.9., 52. o.](#)
[8] [HL C 463., 2018.12.21., 21. o.](#)

